

Doktorantka: mgr Emilia Aksamit

Tytuł rozprawy: Orientacja socjoseksualna osób o zróżnicowanych doświadczeniach socjalizacyjnych związanych z płcią

Promotor: prof. dr hab. Krzysztof Rubacha

Promotor pomocniczy: dr Filip Nalaskowski

Streszczenie

Zagadnienia będące przedmiotem teoretycznych rozważań niniejszej dysertacji wpisują się w zakres pedagogiki seksualnej. Przeprowadzone badania empiryczne są badaniami podstawowymi dla tej subdyscypliny pedagogicznej i dotyczą procesu socjalizacji w obszarze roli seksualnej oraz jego znaczenia dla kształtowania się orientacji socjoseksualnej ludzi. Prezentowana dysertacja rozwija pedagogikę seksualną w dwóch wymiarach. Po pierwsze w wymiarze teorii – opisanie i zweryfikowanie w badaniach empirycznych teorii rozwoju ról seksualnych oraz kulturowa adaptacja Inwentarza Orientacji Socjoseksualnej (SOI-R) i standaryzacja Inwentarza Doświadczeń Socjalizacyjnych w obszarze Roli Seksualnej (IDS-RS). Po drugie w wymiarze praktycznym – uzyskane wyniki badań i analizy mogą stanowić jedną z podstaw do budowania modeli edukacji seksualnej, wskazując istotne znaczenie doświadczeń socjalizacyjnych w obszarze seksualności człowieka dla praktyk wychowawczych i oddziaływań edukacyjnych.

Praca składa się z pięciu rozdziałów. Rozdziały I-III stanowią część teoretycznych analiz niniejszej dysertacji, w rozdziale IV zaprezentowane są wyniki badań empirycznych zaś w rozdziale V zaproponowana została dyskusja nad uzyskanymi wynikami i opisywanymi obszarami.

Rozdział pierwszy stanowi charakterystykę rozwoju seksualnego człowieka i prezentuje podstawy teoretyczne w tym zakresie. W ramach tego rozdziału zdefiniowane zostały kryteria analizy teorii rozwoju roli seksualnej, w tym: przedmiot rozwoju, czynnik rozwoju, organizacja zmian rozwojowych, związki rozwoju roli seksualnej z innymi dziedzinami oraz operacjonalizacja i weryfikacja poszczególnych twierdzeń. W odniesieniu do zaprezentowanych kryteriów przeanalizowane i opisane zostały: społeczno-poznawcza teoria rozwoju ról płciowych Kay Bussey i Alberta Bandury, teoria psychoanalityczna Zygmunta Freuda, rozwojowa teoria poznawcza Lawrence'a Kohlberga oraz teoria społecznego uczenia się Waltera Mischela. W wyniku oceny analizowanych wyżej teorii wybrano społeczno-poznawczą teorię rozwoju ról płciowych Kay Bussey i Alberta Bandury jako teorię bazową dla badań własnych w zakresie doświadczeń socjalizacyjnych kształtujących role seksualne.

Rozdział drugi poświęcony jest procesowi socjalizacji w obszarze ról seksualnych. W ramach tego rozdziału opisane zostały uwarunkowania, mechanizmy i przebieg socjalizacji do roli seksualnej. Scharakteryzowane zostały również przekazy socjalizacyjne w obszarze seksualności człowieka przekazywane w ramach następujących agend socjalizacyjnych: rodzina, kościół, szkoła, grupa rówieśnicza oraz media.

W trzecim rozdziale poddano ocenie założenie, że doświadczenia socjalizacyjne w obszarze roli seksualnej mogą stanowić punkt wyjścia do badań nad orientacją socjoseksualną. Powyższe twierdzenie znalazło swoje uzasadnienie w analizowanej i opisaney w tym rozdziale literaturze oraz szczegółowej charakterystyce trzech komponentów socjoseksualności: zachowań socjoseksualnych, postaw socjoseksualnych i pragnień socjoseksualnych.

Rozdział czwarty stanowi część empiryczną prezentowanej dysertacji i dotyczy metodologicznych podstaw badań nad socjalizacją w obszarze ról seksualnych i kształtowania poprzez doświadczenia socjalizacyjne orientacji socjoseksualnej. W ramach tego rozdziału opisane zostały trzy badania osadzone w strategii badań ilościowych, w których wykorzystano metody testowania oraz które zostały przeprowadzone na łącznej próbie blisko 1000 celowo dobranych osób. Badanie pierwsze dotyczyło doświadczeń socjalizacyjnych w obszarze roli seksualnej i ich znaczenia dla kształtowania się orientacji socjoseksualnej. W tym badaniu określono znaczenie płci, wieku i orientacji seksualnej dla orientacji socjoseksualnej oraz doświadczeń socjalizacyjnych w obszarze roli seksualnej. Ponadto zbadano związki pomiędzy doświadczeniami socjalizacyjnymi w obszarze roli seksualnej a orientacją socjoseksualną. Uzyskano między innymi wyniki istotne statystycznie wskazujące na korelacje zachowań socjoseksualnych z doświadczeniami socjalizacyjnymi w obszarze roli seksualnej w ramach agend: rodzina, kościół, szkoła i grupa rówieśnicza; postaw socjoseksualnych z doświadczeniami socjalizacyjnymi w obszarze roli seksualnej w ramach agend: rodzina, kościół, grupa rówieśnicza i media oraz pragnień socjoseksualnych z doświadczeniami socjalizacyjnymi w obszarze roli seksualnej w ramach agend: grupa rówieśnicza i media. Podrozdział ten podsumowują analizy moderacyjnej roli płci i orientacji seksualnej dla związku doświadczeń socjalizacyjnych w obszarze roli seksualnej i orientacji socjoseksualnej. Badanie drugie dotyczyło konstrukcji i oceny wartości psychometrycznych autorskiego Inwentarza Doświadczeń Socjalizacyjny w obszarze Roli Seksualnej (IDS-RS). W ramach tego podrozdziału opisano procesy konceptualizacji i operacjonalizacji społeczno-poznawczej teorii rozwoju ról płciowych Kay Bussey i Alberta Bandury, charakterystyki próby badawczej oraz wartości psychometryczne inwentarza-rzetelność, trafność oraz normalizację wyników badanej

próby na skali stenowej. IDS-RS uzyskał satysfakcjonujące wartości w obszarze rzetelności, natomiast trafność wewnętrzna była niska, co wskazuje na dalszą potrzebę pracy nad tym narzędziem. W ramach badania trzeciego przeprowadzona została kulturowa adaptacja zrewidowanego przez Larsa Penke oraz Jensa Asendorpf'a Inwentarza Orientacji Socjoseksualnej (SOI-R). W tym podrozdziale zaprezentowane zostały charakterystyki próby badawczej oraz analizy wraz z interpretacją wartości psychometrycznych narzędzia, w tym: mocy dyskryminacyjnej pozycji testu, rzetelności, trafności i normalizacji wyników dla badanej próby na skali stenowej. SOI-R uzyskało w badaniu przeprowadzonym na polskiej populacji satysfakcjonujące wartości psychometryczne dla wyżej wymienionych obszarów.

W rozdziale piątym poddano pod dyskusję założenie, że badania nad doświadczeniami socjalizacyjnymi w obszarze roli seksualnej mogą stanowić punkt wyjścia dla organizowania praktyk wychowawczych i oddziaływań edukacyjnych w obszarze seksualności człowieka.

Słowa kluczowe

Pedagogika seksualna, orientacja socjoseksualna, socjalizacja, wychowanie seksualne, rola seksualna, socjoseksualność, rola płciowa, edukacja seksualna, metodologia badań pedagogicznych, psychometria.